

tende bemerkninger om fru Levy Laviks jødiske bakgrunn og Ibsens (nok en gang) dokumenterte økonomiske påholdenhet.

Den biografiske delen tynges av lange sitater fra teateranmeldelser i danske, norske og svenske aviser. I den kommenterende delen, den beste, gjentas de relevante sitater fra anmeldelsene. Forfatterens betraktninger over en skuespiller med «annerledes» bakgrunn – fra en haugianerfamilie, med hjerte for målsaken og bondeungdomsbevegelsen, med påfallende suksess i Danmark, men vansker i hjemlandet – er interessant lesning også for en ikke-teaterhistoriker. Overraskende er også de mange (og lange) hyllingsdikt som ble skuespilleren til del ved hans altfor tidlige bortgang. Denne anmeldelsens overskrift er hentet fra Anders Hovdens (1860–1943) begravningsdikt. At enkelte navn er feilstavet (Mowinckel) og at samme skuespillerinne bare er oppført én gang i stedet for to i et ellers brukbart register, får stå som forlagets ansvar. Historie- og teaterinteresserte vil ha glede av å lese om en ruvende, men lite kjent skikkelse i norsk kulturhistorie.

Ragnar Stien
Oslo

Se og Hør for møblerte hjem

Åmås KO, red.

Hvem er hvem?

665 s. Oslo: Aschehoug, 2008. Pris NOK 399
ISBN 978-82-03-23561-0

Knut Olav Åmås har gjort seg sterkt gjeldende som redaktør og skribent. Han har skrevet en rekke bøker og vitalisert Aftenpostens debattsider ved å slippe inn nye stemmer på bekostning av etablerte politikere. For det

er han belønnet med Den store journalistprisen og med stillingen som kultur- og debattredaktør i Aftenposten.

I *Hvem er hvem?* presenterer Åmås de 1 000 antatt viktigste menneskene i Norge. Her er mange leger og personer fra Helse-Norge, men også pressefolk. De fleste er leksikalsk omtalt i usignerte artikler som gir et greit innblikk i deres meritter. De viktigste maktmenneskene, for det er maktperspektivet som er den røde tråden, har fått større signerte omtaler. Det er egne «topp 10»-lister. På helselisten finner vi både Tidsskriftets redaktør og Legeforeningens

president og sentrale personer innen helseforetakene og helseforvaltningen.

Forfatter Vidar Kvalshaug treffer blinken godt hva angår portrettet av Charlotte Haug. Vi får et spennende innblikk i hennes profesjonelle liv, men også i de deler av privatlivet som er relevant for hennes samfunnsposisjon. Kvalshaug skriver godt, men dveler ved den kritikken Tidsskriftet fikk i Pressens faglige utvalg som følge av striden med forfatteren Jon Hustad.

Fullt så heldig er ikke Kvalshaug med Torunn Janbu, som også kåres til en av Norges ti viktigste kvinner. Enkelte passasjer kunne vært hentet fra en gammel kullbok – det er inngående beskrivelser av nærsynthet og innflytelse i vennindegjengen. Siden Åmås i forordet omtaler den typiske maktperson som en etnisk hvit mann mellom 45 og 55 år, bosatt i Oslo, lurert jeg på om en mannlig legepresident ville fått en like småpludrete omtale? Og hvorfor ikke benytte sjansen til å underkaste en påstått maktbastion som Legenes Hus en skarpere analyse? Legene får sitt pass påskrevet i Rolf Utgårds omtale av sykepleierens Aud Blankolm, men slipper ellers billig unna.

Åmås har utvilsomt satt sammen en spennende miks av maktpersoner, forfattere og redaksjonsmedlemmer. Men jeg savner hans varemerke, spissingen, og hans treffsikre redaktørhånd. Kan arbeidet med denne utgivelsen ha blitt for demokratisk? Og er skribentenes uavhengighet og avstand til de omtalte personer vektlagt for sterkt, på bekostning av innsikt og viten? Noen av dem som over tid må ha ervervet seg viktig bakgrunnskunnskap, som de garvede pressefolkene, skriver både modig og drivende godt. Andre synes å mangle innblikk i eller interesse for hvordan de portretterte utøver institusjonell makt. Flere omtaler er rikere på fakta enn på spenstige analyser.

Hvem er hvem? er blitt et Se og Hør i stive permer for møblerte hjem. Selv om tekstene er noe ujevne og makten som skjuler seg (for å sitere Åmås) kunne vært mer effektivt avdekket, byr den på mang en godbit, som Kvalshaugs novelleaktige portrett av krigshelten Gunnar «Kjakan» Sønsteby. Det er det en fryd å lese.

Per Helge Måseide

Barneklinikk
Ullevål universitetssykehus

Drømmen, en e-post fra det ubevisste

Brudal PJ, Brudal LF.

Drømmens psykologi

Ny forståelse og praktisk bruk av drøm. 192 s.
Bergen: Fagbokforlaget, 2008. Pris NOK 269
ISBN 978-82-450-0472-8

Forfatterne henvender seg til dem som ønsker å forstå mer av sine drømmer og, som de skriver, til «helsearbeidere» som leger, psykologer, helseøstre, jordmødre m.fl. Den skolerte psykoterapeut vil vel også benytte andre kilder. Ekte-

paret Brudal er erfarne psykologer med mange utgivelser bak seg. I 1996 kom *Drømmepsykologi* ut på Universitetsforlaget. Etter 12 år utgir Fagbokforlaget denne nye utgaven, *Drømmens psykologi*, en hendig, liten, innbundet bok uten tabeller eller illustrasjoner, men dessverre også uten stikkordregister.

Del I er skrevet av Paul Brudal og inneholder utdrag fra moderne hjerneforskning om søvn og drømmer, videre fra antropologiens verden om den særegne drømmebearbeidingen hos seniofolket i Malaysia. Så følger et kapittel kalt *Drømmens språk*, om symboler og kategorisering av ulike typer drømmer. Men forstår man drømmene bedre ved å klassifisere dem etter innhold som dyr, fisk, hus eller tenner? Min erfaring går mer i retning av å forholde seg til følelsene og assosiasjonene drømmene iverksetter, noe forfatterne også er inne på.

Lisbeth Brudal tar i Del II for seg hvordan drøm kan anvendes i behandling og i forebyggende arbeid. Paret mener selvfølgelig at drømmene betyr noe, har mening og kan brukes. De beste sidene er knyttet til forfatternes ståsted som psykoterapeuter. Metaforen om drømmen som e-post fra det ubevisste er tidsaktuell og har tilknytningspunkter til psykoanalysen. Freud la stor vekt på arbeidet med drømmer, slik det fortsatt gjøres i moderne psykodynamisk/psykoanalytisk terapi.

I sin forskning fra helsestasjonsarbeid viste Lisbeth Brudal at drømmearbeid i svangerskapet kan være helsefremmende. Ved å snakke om innholdet fikk de gravide kontakt med ubevisste negative følelser og ambivalens, slik at disse ble mer bevisste og tilgjengelig for bearbeiding. Dermed ble sykkeligheten, målt i sykmeldingsdager, redusert i forhold til sykkeligheten i en kontrollgruppe. Det skal også nevnes at i et senere kapittel berøres drøm brukt innen palliativ behandling.

Forfatterne fortjener ros for å skrive om

psykologiske temaer og fenomener for så vel allmennheten som fagfolk. Drømmene er for mange fascinerende og gåtefulle og for oss psykoterapeuter gjerne grunnlag for viktig samarbeid med våre pasienter. *Drømmens psykologi* gir et greit bilde av hvordan drømmer kan oppfattes, forstås og håndteres, selv om bildet på enkelte områder kunne vært strammere komponert.

Morten Chr. Vanberg

Dr. M.C. Vanbergs spesialistpraksis
Hvalstad

Uklart om fysikalsk medisin og rehabilitering

Bjørklund U, Brødholt PG, Gogstad A et al, red.
«Er du halt, kan du ride»

Fysikalsk medisin og rehabilitering – et fag tar form. 179 s, ill. Kristiansand:

Høyskoleforlaget, 2008. Pris NOK 319
ISBN 978-82-7634-752-4

I Norsk forening for fysikalsk medisin og rehabilitering ble det i et styremøte i januar 2004 fremmet forslag om at det skulle skrives bok eller jubileumshefte om foreningens historie. Det er trolig dette forslaget som ligger til grunn for

en ny og vakker utgivelse om fagets utvikling. Redaktørene har hatt store ambisjoner. I del 1 tar de for seg faget, institusjonene og menneskene, i del 2 er det overordnede tema politiske føringer og sosialmedisinske konsekvenser og i den siste og tredje delen er det den medisinske spesialiteten fysikalsk medisin og rehabilitering, idrettsmedisin og handikapidrett som omtales.

Fremstillingen starter med opprettelsen av de første kurbadene her i landet, bygd i 1830- og 40-årene, så følges utviklingen frem til i dag. Det var først og fremst i kjølvannet av de store polioepidemiene i 1940- og 50-årene at faget tok form. Men det var også en rekke andre drivkrefter som bidro til utviklingen av faget, slik som impulser utenfra, særlig fra Storbritannia og USA, etterkrigstidens store behov for arbeidskraft og for å rehabilitere de mange krigsskadede, og fremfor alt en større sosial og politisk bevissthet i ly av den fremvoksende velferdsstaten.

Og det var faktisk snakk om ikke bare ett, men to konkurrerende fagområder med til dels overlappende interesse- og ansvarsfelt. På den ene siden dreide det seg om spesialistområdet attføringsmedisin, knyttet til de sosialmedisinske avdelingene ved større

sykehus og til attføringsinstituttene i de største byene. I 1979 ble navnet endret til klinisk sosialmedisin, noe som indikerte at tyngdepunktet i virksomheten skulle være forankret i lokale instanser og ligge utenfor institusjonene.

Det andre fagområdet, fysikalsk medisin, utviklet seg noe senere ved de offentlige sykehusene. Fra midten av 1960-årene ble det her opprettet egne avdelinger. Skjønt mye hadde da allerede skjedd i privat regi, blant annet ved Sunnaas sykehus, etablert i 1947. Det hevdtes at sykehuseierne var langt mer positivt innstilt til fysikalskmedisinen enn til sosialmedisinen, som flere oppfattet som politisk (venstre)orientert. Senere, i 1986, ble fagfeltene slått sammen til én spesialitet, kalt «fysikalsk medisin og rehabilitering», og det sosialmedisinske forsvant nærmest ut av bildet og reelt ideologisk.

Også ved de akademiske lærestedene er faget som helhet blitt stemoderlig behandlet. Først i de siste 10–12 årene er det blitt opprettet lærestoler for medisinere, men det fremgår at den undervisningen studentene tilbys, neppe kan karakteriseres som dyptpøyende.

At fagområdet ikke har vært det enkleste å arbeide med, ligger i kortene. Det er somatikken og sykehusmedisinen som alltid har trukket det lengste strå når det har vært snakk om bevilgninger. Som i det forebyggende helsearbeidet har rehabiliteringen av pasientene vært lavt prioritert. Dessuten har fysikalsk- og sosialmedisinene alltid hatt problemer med å «renskjære» sine fag. Enkelte steder, skriver en av forfatterne, «for eksempel i Bergen, ble rehabiliteringsmedisin regelrett motarbeidet av proteksjonistiske nabospesialiteter» (s. 21).

Forfatterne trekker opp en rekke interessante perspektiver og gir informasjon om mye som var ukjent for denne leseren. Boken har imidlertid også alvorlige svakheter. Mest av alt savner jeg mer problematisering og større refleksjon rundt sentrale brudd og begivenheter i faget – sett i en større sammenheng. Her er det et par hederlige unntak. Det gjelder delkapitlene *Fra spirende velferd til «symptombasert» omsorg* og første del av *Utviklingen av faget fysikalsk medisin og rehabilitering eksemplifisert i enkelte diagnosegrupper*. Særlig i det siste er fremstillingen av sykdomsbegepet diskuterende og perspektivrik.

Mer tekniske ting å sette fingeren på: Det er uforståelig at ikke de enkelte bidragene er signert. Hvem skriver hva? Hvorfor har ikke forlaget forlangt dette? *Er du halt, kan du ride* er også dårlig redigert, noe som gir seg utslag i en rekke overlappinger. Men mer alvorlig enn det: Hva slags bok er det? Historien om fagfeltet (den mangler en rød tråd)? Håndbok, eventuelt lærebok, for dem som skal inn i faget eller allerede er der og vil vite hva det dekker? Eller veiviser i velferdsstatens mange tilbud og byråkratiske irrganger?

Forsøk på å slå mange fluer i én smekk er sjelden vellykket, heller ikke her. Inkonsekvens i litteratur- og kildehenvisningene eller for det meste ingen henvisninger i det hele tatt er også kritikkverdige. Det er heller intet stikkordregister, men et uttall av navn på mannlige leger som for en utenforstående sier lite eller ingenting. Dessuten et alvorlig savn: Boken om fysikalsk medisin og rehabilitering er i hovedsak blitt historien om den legebaserte virksomheten innen feltet. Hadde ikke i det minste fysioterapeutene og sykegymnastene og deres pioner-innsats fortjent større plass? I godt over hundre år har de arbeidet iherdig for å bistå tusenvis av pasienter i deres streben etter et liv uten fysiske og til dels mentale smerter. I de siste tiårene har fysioterapeutene også gitt mange og viktige bidrag til den forskningsbaserte fysikalske medisinen. Det er synd at redaktørene ikke i større bredde har tatt opp dette aspektet, for faget fysikalsk medisin og rehabilitering er uhyre viktig og hadde fortjent en mer helhetlig historie.

Aina Schiøtz

Institutt for samfunnsmedisinske fag
Universitetet i Bergen

Hva er lykken i livet?

Bredal D.

Samtaler om lykken

Menneskets evige søken etter mening. 226 s, ill.

Oslo: Koloritt, 2008. Pris NOK 298

ISBN 978-82-92395-60-8

Forfatteren har et ambisiøst mål: Å avdekke realiteten bak menneskets drøm om lykken, kampen for å fange den og muligheter til å beholde den – på tross av sykdom. Alt sett i et historisk lys.

Tanker om lykken i livet og dermed ideen til utgivelsen fikk forfatteren etter at to av hans nærmeste ble syke. Først fikk sønnen Ola en svært alvorlig epilepsi (Dravets syndrom, en genetisk betinget terapiresistent epileptisk encefalopati), så fikk en nær venn en alvorlig kreftsykdom.

Det er ti kapitler basert på samtaler med vennen, som er skolert i kunsthistorie og musikkvitenskap. Selv har forfatteren en allsidig bakgrunn, bl.a. innen jus, journalistikk, kommunikasjon og fransk litteratur.

«Lykke» er et subjektivt og vanskelig definerbart begrep. Lykken er oftest flyktig og er intimt knyttet til motsatsen, nemlig ulykke. «Løkken og peng, dem henger i hop,» synger Bør Børson, mens Inger